

dr Dorota Dykalska-Bieck

Uniwersytet Gdański

Mediacja jako obszar wspólny wykorzystywany do rozwiązywania konfliktów i w edukacji

Wstęp

Celem poniższej pracy jest przedstawienie związków łączących tradycyjne podejście do mediacji jako metody rozwiązywania konfliktów (na przykład szkolnych, rówieśniczych, oświatowych, rodzinnych i innych) z mediacją w programie Instrumental Enrichment (kierowanym najczęściej do uczniów z trudnościami edukacyjnymi). Doświadczenia zawodowe i obserwacje autorki wskazują bowiem, iż zasady mediacji wydają się analogiczne w obu przypadkach. Co więcej, okazuje się, że znajomość technik stosowanych podczas rozwiązywania sporów metodą mediacji wydaje się przydatna podczas pracy terapeutycznej i odwrotnie.

W pierwszej kolejności przedstawione zostaną zatem główne założenia mediacji w programie Instrumental Enrichment (IE), następnie omówione zostaną techniki wspólne dla programu IE oraz mediacji pojmowanej tradycyjnie.

1. Mediacja w programie terapeutycznym Instrumental Enrichment

W Polsce z roku na rok zwiększa się dostęp do różnorodnych metod terapeutycznych w pracy z dziećmi i młodzieżą. Nie wszystkie one spełniają jednak kryterium narzędzia skutecznego i efektywnego¹, częściowo ze względu na fakt, że zostały niewłaściwie dopasowane do potrzeb dziecka. Jedną z metod, która wkracza obecnie na rynek polski, a której skuteczność została potwierdzona wieloma badaniami naukowymi^{2,3,4}, jest metoda Profesora Ravena Feuersteina – Instrumental Enrichment (IE).

Jeg głównym celem jest wykształcenie w dziecku umiejętności tego, jak się uczyć, niezwykle istotnych w dalszej karierze szkolnej i później zawodowej. Należą do nich: rozwój aktywnego podejścia do uczenia się, wzmacnianie nawyków ciągłej eksploracji otoczenia, wskazanie elastycznych strategii, które dziecko może wykorzystać, kiedy staje przed problemem nowym i nieznanym,

¹ M. Bogdanowicz, A. Bućko, R. Czabaj (2008). *Modelowy system profilaktyki i pomocy psychologiczno-pedagogicznej uczniom z dysleksją*. Gdynia: Wydawnictwo Pedagogiczne OPERON.

² A. Shamir, D. Tzuriel (2004). Children's mediational teaching style as a function of intervention for cross-age peer-mediation. "School Psychology International", 25, 58–97.

³ A. Shamir, D. Tzuriel & R. Guy (2007). Computer-supported collaborative learning: Cognitive effects of a peer mediation intervention. "Journal of Cognitive Education and Psychology", 6, 373–394.

⁴ D. Tzuriel & A. Shamir (2007). The effects of peer mediation with young children (PMYC) on children's cognitive modifiability. "British Journal of Educational Psychology", 77, 143–165.

kontynuacja procesów związanych z samorozwojem w kontekście potencjału intelektualnego⁵. Jednocześnie są to umiejętności bardzo często pomijane w tradycyjnym procesie dydaktycznym w polskiej szkole.

Za pomocą unikalnych, specjalnie zaprojektowanych instrumentów (ang. *Instrumental*) identyfikuje się i wzmacnia potencjał jednostki. Podobnie jak w mediacji desygnowanej do rozwiązywania konfliktów, w IE mediator skupia się raczej na procesie nauczania niż na jego rezultacie (C. Vendovelli, *Neuro-teaching in Primary School. The principles of Feuerstein's mediated learning integrated into school curriculum*, s. 23). W efekcie uczący uzyskuje wiedzę i narzędzia potrzebne do wykraczania poza oczywiste zdolności ucznia.

Narzędzie to składa się z dwóch systemów nauczania: oceny zdolności uczenia się (LPAD) i wzbogacania instrumentalnego (IE). Na podstawie swoistej diagnozy wstępnej dotyczącej zdolności uczenia się nauczyciel-terapeuta wyciąga wniosek o potencjale poznawczym ucznia. W kolejnym kroku wprowadza się program Instrumental Enrichment (IE), który składa się z serii 14 narzędzi (IE Standard) lub 11 narzędzi (IE Basic, dla dzieci w wieku 8 lat i młodszych). W ramach instrumentów jest do wyboru kilka istotnych strategii poznawczych: gromadzenie i stosowanie informacji, planowanie działań, rozwiązywanie problemów, nauka. Odpowiednia stymulacja nauczania za pomocą mediacji wzmacnia rozwój różnych funkcji poznawczych, sposobów nauczania, operacji umysłowych, strategii oraz systemów potrzeb poznawczych⁶.

Każdy instrument to zbiór zadań typu papier-ołówek, które mogą być wykorzystane w klasie, podczas zajęć dodatkowych lub w ramach programu terapii klinicznej. Ze względu na łatwość adaptacji i łatwość użycia metoda Feuersteina jest stosowana w różnych wariantach w ponad czterdziestu krajach na całym świecie. Co więcej, metoda ta może być wykorzystywana również do pracy z osobami zdolnymi, w podeszłym wieku, w ramach doradztwa zawodowego.

W jaki sposób program Instrumental Enrichment wykorzystuje mediację?

Podczas sesji przeszkolony nauczyciel-terapeuta metody Feuersteina prowadzi uczniów, indywidualnie lub w klasie, przez coraz bardziej skomplikowane zadania kognitywne i współpracuje z nimi w kwestii analizy problemu i sposobów jego systematycznego rozwiązywania. IE wykorzystuje styl nauczania zwany mediacją. Oznacza to przekazanie uczniom informacji w taki sposób, aby zrozumieli lekcję i potrafili ją zastosować w innych kontekstach. W praktyce odnosi się to zadawania odpowiednich pytań naprowadzających, które wzmacniają krytyczne myślenie u dziecka. Mediator nie mówi mu bowiem „jak jest”, ale pyta „jak to jest według ciebie? jak ty to rozumiesz?”

Nauczanie poprzez mediację w tym programie zakłada, że interwencja dorosłego, podczas gdy dziecko rozwiązuje zadanie, „jest katalizatorem zmian rozumowania dziecka i pobudza je do nauki” (Feuerstein, Lewin-Benham, 2012, s. 29).

---

⁵ C. Vedovelli (2014). *Neuro-teaching in Primary School. The principles of Feuerstein's mediated learning integrated into school curriculum*. European Conference on Education, Brighton.

⁶ D. Tzuriel (2013). Mediated learning experience strategies and cognitive modifiability. „*Journal of Cognitive Education and Psychology*”, 13, 59–80.

Dlatego też mediacja zmienia struktury poznawcze⁷. Mediacja uczy dzieci koncentracji i samodzielnego rozumowania co pozwala na stałe podnoszenie efektywności struktur poznawczych (Feuerstein, Lewin-Benham, 2012, s. 30).

W metodzie IE mediacja jest wykorzystywana, by wywołać w uczniu zmianę, np. większą precyzyjność wypowiedzi. Z kolei ta zmiana jest wynikiem współdziałania trzech parametrów: bodźca (zadania), dziecka (ucznia) i mediatora. Celem mediacji jest też to, by zmiana utrzymywała się, nawet poza daną sytuacją spotkania z mediatorem. Zmiana tak wprowadzona (za pomocą mediacji, wzmacniając myślenie krytyczne) staje się elementem repertuaru rozumowania dziecka, staje się coraz bardziej dostępna i dziecko z łatwością wykorzystuje nowe umiejętności w podobnych sytuacjach (R. Feuerstein, *What learning looks like*, s. 15).

W metodzie IE wyróżnia się trzy uniwersalne kryteria mediacji (rozumiane jako warunki, które mediacja musi spełnić, by odniosła sukces) oraz dziewięć kryteriów sytuacyjnych. Do kryteriów uniwersalnych należą: Intencjonalność i Wzajemność, Znaczenie oraz Transcendencja.

Intencjonalność oznacza, że mediator podczas przygotowywania się do pracy z dzieckiem odwołuje się do jego potrzeb (D. Tzuriel, *Mediated learning experience strategies and cognitive modifiability*, s. 60), zastanawia się nad nimi, nazywa je, przygotowując swój warsztat pracy. Analiza profilu poznawczego dziecka (na podstawie wywiadu z rodzicami, wcześniejszej dokumentacji bądź oceny zdolności uczenia się – LPAD) pozwala mu bowiem precyzyjnie określić tzw. „obszary do rozwoju”. Struktura programu IE zakłada, że poszczególne spotkania z dzieckiem będą nakierowane na wykształcenie / doskonalenie konkretnych umiejętności poznawczych. Z drugiej strony intencjonalność oznacza tutaj również analizę zadania, które stawiamy przed uczniem: na ile odpowiada ono jego potrzebom i jest dobrze dopasowane do „obszarów do rozwoju”.

Wzajemność w IE to pewnego rodzaju novum w stosunku do stylu nauczania, z którym stykają się uczniowie w polskiej szkole. Zakłada bowiem wzajemne uczenie się od siebie ucznia i mediatora. Stawia tezę, że są obszary, w których mediator będzie dla dziecka przewodnikiem, ale że są również i takie, w których to uczeń wejdzie w rolę eksperta wobec mediatora, np. w zakresie gier komputerowych czy zawodników sportowych danej drużyny. Początkowe trudności we współpracy z dzieckiem metodą IE często wynikają z przyzwyczajenia dzieci do dyrektywnego stylu nauczania, szczególnie przyzwyczajenia, że nauczyciel „podaje informacje na tacy”. Często wówczas na pytanie „a jak ty myślisz...”, zaskoczone dzieci odpowiadają „nie wiem, nigdy mnie nikt nie pytał”. Inną jeszcze trudnością dla mediatora może być to, że podczas pracy z dzieckiem musi być wciąż uważny, by stale pozostawać w sferze najbliższego rozwoju dziecka (patrz: Wygotzky, 1978, 1986) i by cały czas pobudzać jego aktywność.

Mediacja Znaczenia jest kolejnym, niezwykle ważnym obszarem w metodzie IE. Zadaniem mediatora jest ciągle pobudzanie motywacji wewnętrznej dziecka do wkładania wysiłku intelektualnego w zadanie poprzez kierowanie odpowiednich pytań, np. „czy warto być mądrym?”, „czy lepiej jest zrobić coś szybko

⁷ R. Feuerstein, A. Lewin-Benham (2012). *What learning looks like*. New York and London: Teachers college, Columbia University.

i niedokładnie, czy porządnie, choć dłużej to potrwa?” Z różnych przyczyn ciekawość poznawcza dzieci, ich pęd do wiedzy, chęć poznawania świata ulegają zwolnieniu już na początkowym etapie edukacyjnym⁸. Zadaniem mediatora w IE jest ciągle pobudzanie tej ciekawości i pasji poprzez dyskusję na temat, czy i dlaczego to jest ważne, żeby wiedzieć więcej, rozumieć lepiej, krytycznie podchodzić do prezentowanej nam wiedzy. Mediator omawia z dzieckiem znaczenie danego zadania i pomaga mu zrozumieć, dlaczego takie zadanie należy wykonać („czego to zadanie nas nauczyło?”). Dzieci, które doświadczają mediacji znaczenia, będą aktywnie łączyć przyszłe znaczenia z nowymi informacjami, a nie pasywnie czekać na podanie im tego znaczenia przez nauczyciela⁶. Trenerzy IE zauważają zresztą pewien skutek uboczny pracy ucznia w metodzie IE. Mianowicie dzieci stają się wówczas bardziej krytycznymi odbiorcami rzeczywistości. Nie przyjmują beztrudnie *per se* wiedzy podanej w szkole, częściej dyskutują z nauczycielem o zasadności danego zadania i jego przydatności, poszukują wyzwań intelektualnych a niekoniecznie pokrywa się to z obowiązującą podstawą programową.

Ostatnim ważnym, uniwersalnym kryterium mediacji w IE jest tzw. Transcendencja lub inaczej Mostowanie. Umiejętności analitycznego i krytycznego myślenia trenowane podczas spotkań z mediatorem powinny być przeniesione na codzienne życie ucznia, nie powinny ograniczać się wyłącznie do sesji. Zatem mediator podczas spotkań z dzieckiem tworzy połączenia (mosty) pomiędzy aktualnym zadaniem a powszednimi doświadczeniami szkolnymi, rodzinnymi, rówieśniczymi. Nawiązuje do nich pytaniami typu: „gdzie jeszcze możesz wykorzystać tę regułę?”, „gdzie wcześniej się spotkałeś z takim sposobem rozwiązania problemów?”. Zadaje również dziecku zadania domowe, by obserwowało i próbowało zastosować wprowadzone zasady w swoim najbliższym otoczeniu (szkoła, dom, koledzy). Na przykład podczas gry planszowej z dzieckiem matka może pośredniczyć w transferze jej zasad i prawideł na inne sytuacje (trzeba poczekać na swoją kolej, gratulujemy zwycięzcom itp.)⁶. Ta swoista transcendencja pomaga tworzyć mechanizmy niezbędne do poszerzania zakresu potrzeb i zwiększa motywację wewnętrzną ucznia do zdobywania wiedzy.

O mediacji transcendencji mówimy wówczas, gdy interakcja uczeń–mediator wychodzi poza natychmiastową potrzebę dziecka. Rozwija głębokie rozumienie świata oraz rozumienie tego, jak rzeczy się łączą ze sobą. Zachęca to do poszukiwania i odkrywania relacji między rzeczami, a także zwiększa potrzebę pogłębiania wiedzy o poznawanych rzeczach.

Mediacja transcendencji ściśle zależy od dwóch pierwszych kryteriów: intencjonalności /wzajemności i znaczenia, chociaż połączenie wszystkich trzech kryteriów zwiększa szansę na zmianę struktur poznawczych i kreuje (podtrzymuje) potrzeby rozwoju osobistego⁶.

Prowadzenie programu Instrumental Enrichment z dzieckiem wymaga przeszkolenia przyszłego (terapeuty) mediatora. Podczas kilkudniowego szkolenia zapoznaje się on z najważniejszymi sposobami motywowania uczniów do wkładania wysiłku intelektualnego. Wiele technik, które wykorzystuje się w IE, jest również właściwych mediacji w procesie rozwiązywania konfliktów. Zostały one przedstawione w kolejnym rozdziale.

⁸ A. Faber, E. Mazlish (2006). *Jak mówić, żeby dzieci się uczyły w domu i w szkole?*, Poznań: Media Rodzina.

2. Wspólne techniki mediacyjne wykorzystywane podczas rozwiązywania konfliktów i w edukacji

W ostatnich czasach implementacja rozwiązań, które sprawdziły się na gruncie jednej dziedziny do nowych, nieeksplorowanych dotąd obszarów, zdobywa coraz większą popularność. Łączy się chętnie naukę z biznesem (np. zakładając inkubatory przedsiębiorczości przy uczelniach wyższych), rozwiązania z branży IT pomagają w codziennej pracy terapeutów z dziećmi ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi itp. Również osiągnięcia mediacji, zasady, którymi się kieruje, i techniki, jakie stosuje, są chętnie wykorzystywane w innych dziedzinach: psychoterapii, coachingu i właśnie w edukacji.

Wszystkie je łączy na pewno cel rozwijania w kliencie aktywnego podejścia do doświadczeń, które go spotykają. W mediacji pojmowanej tradycyjnie mediator motywuje obie strony do aktywnego zajęcia się rozbieżnościami, które je dzielą⁹. W obszarze edukacji metoda Feuersteina zakłada, że doświadczenie Mediating Learning Experience (MLE) wywoła w uczniu trwałą zmianę przede wszystkim w aktywnym poznawczo podejściu do bodźców, jakich dostarcza środowisko. Według Feuersteina to, czy zmiana zajdzie, zależy od jakości relacji pomiędzy dzieckiem a dorosłym¹⁰.

Aktywność własna klienta jest w mediacji warunkiem kluczowym, jak pisze Gójska (2014, s. 31): „W mediacji władza decyzyjna spoczywa w rękach zaangażowanych stron, rolą mediatora jest jedynie proceduralne wspieranie toczących się między nimi negocjacji”⁹. Odwołać się tu również można do jednej z podstawowych zasad mediacji, jaką jest dobrowolność, która oznacza, że obie strony muszą wyrazić zgodę na udział w tej mediacji. Nieprzymuszony udział i uczestnictwo z własnej woli są więc warunkami koniecznymi. Dzięki temu za pomocą mediacji można wywołać w kliencie aktywność własną i budować motywację wewnętrzną do włożenia wysiłku intelektualnego i emocjonalnego w celu budowania porozumienia. Spełnienie tego warunku w edukacji początkowo bywa trudne, ponieważ większość dzieci w Polsce przywykła do dyrektywnego stylu nauczania, w którym nauczyciel podaje wiedzę i egzekwuje jej opanowanie¹¹. Z pomocą przychodzi tu Mediacja Znaczenia, czyli zachęcanie dziecka do analizy przyczyn, dlaczego znalazło na zajęciach, i analizy korzyści, jakie może z nich wynieść.

Kolejnym obszarem wspólnym dla mediacji w konflikcie i w edukacji jest skupienie się na procesie. W konflikcie dotyczy to procesu negocjacji, uwspólniania stanowisk, znajdowania obszarów łączących strony. W programie IE mediator skupia się na procesie nauczania, dochodzenia do rozwiązań, analizie części składowych myślenia. Ani w konflikcie, ani w programie Feuersteina nacisk nie jest położony na konieczność dojścia do porozumienia⁹/ udzielenia jedynej prawidłowej odpowiedzi. Oczywiście, jeżeli się to uda, można mówić o sukcesie, choć jednocześnie można też twierdzić, że ugoda / prawidłowa odpowiedź

⁹ A. Gójska (2014). *Mediacje rodzinne*. Warszawa: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego.

¹⁰ O. Todor (2014). Cognitive education and R. Feuerstein's concept on mediated learning. International Conference Of Scientific Paper Afases Afases, 2014 Brasov, 22–24 May 2014.

¹¹ A. Kozulin, B. Presseisen (1995). Mediated Learning Experience and psychological tools: Vygotsky's and Feuerstein's Perspectives in a study of student learning. "Educational Psychologist", 30(2), 67–75.

jest w mediacji niejako „produktem ubocznym” procesu. Zatem nie tyle ważne jest tu „czy się udało”, co „jak to zrobiłeś/ zrobiłaś”. Gójska podkreśla (2014, s. 139), iż samo doświadczenie mediacji pozwala stronom „wiele spraw [...] przynajmniej nazwać, jeśli nawet nie rozwiązać”. Pełni to funkcję odbezpieczającą, dającą upust emocjom i nawet jeżeli nie uda się zawrzeć ostatecznego porozumienia, sama świadomość, że było się wysłuchanym, pozytywnie nastraja do dalszych negocjacji. W metodzie IE mediator koncentruje się również na procesie dochodzenia do rozwiązania. Zatrzymuje ucznia „w połowie drogi” do ukończenia ćwiczenia, by zwrócić jego uwagę na to, *jak* je wykonuje, z jakich zasobów własnych korzysta i do *jakich obszarów kompetencji* własnych musi się odwołać, by osiągnąć sukces. Podobnie jak w mediacji, w konflikcie nie dąży się tu do szybkich rozwiązań, ponieważ istnieje ryzyko, że będą one nietrwałe, nieuwzględniające wszystkich potrzeb⁹. Hasłem przewodnim w IE jest: „Moment... daj mi pomyśleć”, które jest dla ucznia informacją, że będzie miał tyle czasu na zaplanowanie rozwiązania i wdrożenie go, ile potrzebuje.

Kluczową techniką, która łączy oba podejścia, jest zadawanie odpowiednich pytań. Zgodnie z zasadą neutralności mediatora, która jest wyrazem szacunku do samostanowienia stron, nie jest jego zadaniem pouczanie, mówienie „jak jest”, „jak powinno być”. W mediacji przyjmuje się, że to klient ustanawia takie ramy porozumienia, na jakie jest gotowy przystać w danej chwili. Podobnie w IE mediator pyta dziecko „jak według ciebie ma to wyglądać?”, „po czym poznasz, że zrobiłeś to dobrze?”.

Pytania są jednym z najważniejszych narzędzi pracy mediatora, pomagają bowiem oddać inicjatywę i autorstwo uczestnikom mediacji. Istnieje kilka rodzajów pytań, które mogą z powodzeniem być stosowane i podczas rozwiązywania konfliktów i podczas mediowania w edukacji¹².

Tabela 1. Przykładowe pytania, które warto wykorzystywać w procesie rozwiązywania konfliktów i mediacji metodą Instrumental Enrichment

Typ pytania	Sytuacja konfliktowa	Instrumental Enrichment
Pytania o oczekiwania	W jaki sposób powinna przebiegać nasza rozmowa, aby czuła się pani bezpiecznie i miała przekonanie, że mediacja służy rozwiązaniu problemu?	Gdyby te nasze spotkania IE miałyby być w twoim odbiorze skuteczne, czego byś się po nich spodziewał?
Pytania o informację	Jakie teraz mają państwo ustalenia w sprawach spotkań z dziećmi?	Gdzie według ciebie można byłoby zasięgnąć potrzebnych informacji?
Pytania o uściślenie	Co dokładnie ma pan na myśli, mówiąc o poważnym traktowaniu?	Co konkretnie teraz zrobisz, żeby poradzić sobie z tą trudnością?
Pytania o uzasadnienie	Co sprawia, że według pana takie rozwiązanie jest najlepsze, biorąc pod uwagę jego aspekt finansowy?	Dlaczego twój sposób rozwiązania tego zadania jest dobry?

¹² J. Haynes (1994). *The Fundamentals of Family Mediation*, State University of New York Press, Albany.

Typ pytania	Sytuacja konfliktowa	Instrumental Enrichement
Pytania hipotetyczne	Gdyby państwo zdecydowali się na to rozwiązanie, co by się zmieniło?	Co musiałyby się stać, abyś mógł to wykonać?
Pytania skierowane w przyszłość	Jeśli ta mediacja zakończy się porozumieniem, jak będzie wyglądało pana życie za 2 lata?	W jaki sposób możesz wykorzystać to, czego się dziś nauczyliśmy, gdy będziesz w starszych klasach?
Pytania o potrzeby	Co musiałyby się stać, aby mógł pan przystać na porozumienie?	Po czym poznasz, że rozwiązanie, do którego doszliśmy, jest dobre?
Pytania o cud	Proszę sobie wyobrazić, że mamy czarodziejską różdżkę, która w cudowny sposób rozwiąże wszystkie państwa problemy. Do czego by jej pani użyła? A pan?	Gdybyś miał magiczną różdżkę, jak byś jej użył, żeby to rozwiązać?
Pytania stymulujące pracę nad rozwiązaniami	Pewnie znają państwo inne osoby, które miały podobny problem. Jak one sobie z nim poradziły?	Jak myślisz, co zrobiłby mądry człowiek, żeby to rozwiązać?
Pytania angażujące do udziału	Panie Piotrze, a jakie pan widzi zalety tego rozwiązania?	Jak, według ciebie, trzeba to zrobić?
Pytania o wybór	Mamy kilka możliwych rozwiązań. Przyjrzyjmy się, czy wszystkie byłyby równie korzystne.	Sprawdź, która droga dojścia do rozwiązania jest najlepsza dla ciebie.
Pytania skupiające uwagę	Wróćmy do sprawy finansów. W jaki sposób według państwa powinny być skalkulowane wydatki na pomoce dydaktyczne?	Czym teraz powinniśmy się zająć?
Pytania prowadzące (pokazujące implikacje)	Powiedziała pani, że X i Y... Czy to oznacza, że sensowne byłoby zrobienie Z?	Według ciebie A i B, zatem czy mądrze będzie teraz wybrać C?
Pytania podsumowujące	Rozumiem, że zgodzili się państwo co do... Czy mam rację? Czy coś jeszcze pozostaje do uzgodnienia w tej sprawie?	Jak uważasz, co nam się dzisiaj udało?
Pytania o ocenę	Jakie korzyści widzieliby państwo z przyjęcia takiego rozwiązania?	Co było dla ciebie ważne w naszym dzisiejszym spotkaniu?

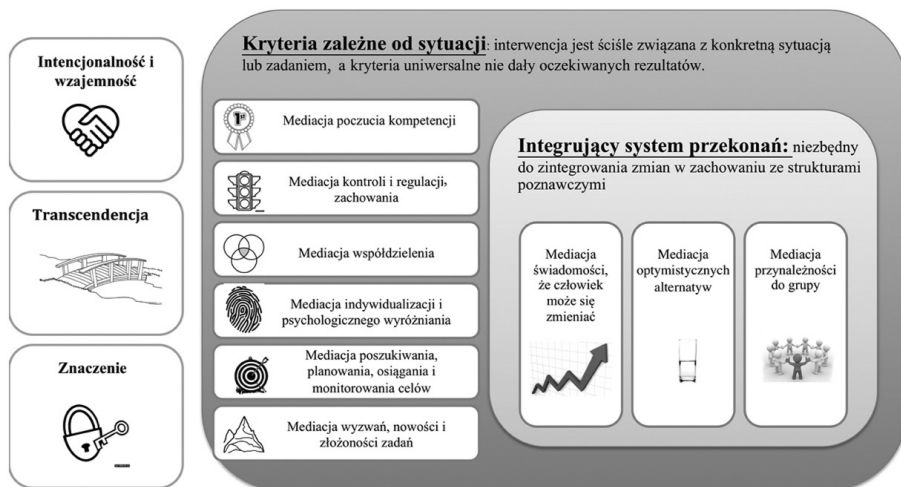
Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów własnych oraz podsumowania w: Gójska, 2014.

2.1. Szczegółowe kryteria mediacji w Instrumental Enrichement a zasady prowadzenia mediacji w konflikcie – punkty zbieżne

W rozdziale pierwszym przytoczono trzy podstawowe kryteria mediacji w programie Instrumental Enrichement (Intencjonalność – Wzajemność, Transcendencja, Znaczenie). Jednak w zależności od potrzeb klienta czy specyfiki poszczególnych zadań można odwołać się do bardziej szczegółowych kryteriów (czyt. zasad definiujących wspólny cel mediatora i ucznia). Wszystkie zostały przedstawione na rysunku 1.

KRYTERIA MEDIACJI

Kryteria uniwersalne: obecne we wszystkich interakcjach, niezbędne, aby stworzyć odpowiednie warunki do rozwoju, nauki i rozumowania.

Rysunek 1. Kryteria mediacji

Źródło: materiały otrzymane podczas szkolenia.

Jak można zauważyć, te dodatkowe kryteria również pokrywają się z celami szczegółowymi mediacji rozumianej jako rozwiązywanie sporów. Poniżej przytoczone zostaną wybrane kryteria szczegółowe, które wydają się zbliżone znaczeniowo do mediacji w konflikcie.

Mediacja poczucia kompetencji – poprzez aktywność własną podmiot (uczeń lub uczestnik mediacji) stopniowo przejmuje kontrolę nad procesem uczenia się / dochodzenia do porozumienia. Wzrost poczucia sprawstwa w danej sytuacji wywołuje wzrost poczucia własnej skuteczności i przekonania o posiadanych kompetencjach. Uczestnik mediacji nabiera więc przekonania, że jeśli następnym razem stanie przed zadaniem nieco przekraczającym jego możliwości poznawcze (bądź sytuacją konfliktową), będzie w stanie poradzić sobie z nią sam.

Mediacja psychologicznego wyróżniania – jako że oba typy mediacji odwołują się do indywidualnego rozumienia problemu przez uczestnika („jak ty to rozumiesz?”), pozytywnym jego przekonaniu o wpływie na sytuację. Mediator w pełni akceptuje stanowisko danej strony, zatem psychologicznie ją „wyróżnia”.

Mediacja świadomości, że człowiek może się zmieniać – ostatnie badania na gruncie neuropsychologii wyraźnie wskazują na możliwość zmian struktur poznawczych człowieka, nawet po okresie dotychczas uważanym za graniczny, tj. po okresie adolescencji¹³.

¹³ W. Troxell (2016). Why school should start later for teens. Wystąpienie TED ManhattanBeach California. Źródło internetowe: <https://www.youtube.com/watch?v=TS6lFDVr-3g> [dostęp: 10.06.2017].

W obszarze edukacji dzieci, młodzieży i dorosłych jest to oczywiście bardzo ważne odkrycie, ponieważ daje szansę osobom ze specyficznymi potrzebami edukacyjnymi do przekraczania swoich możliwości i rozszerzenia umiejętności w różnych dziedzinach. Z drugiej strony doświadczenie mediacji jako rozmowy w tonie akceptacji potrzeb i przekonań, a także możliwość dotarcia do tych prawdziwych potrzeb drugiej osoby, może wywołać pozytywną zmianę w osobie, zachęcić ją do poszukiwania takich rozwiązań, które będą akceptowalne przez obie strony sporu.

Zakończenie

W pracy psychologa, pedagoga, mediatora bardzo ważne jest stałe podnoszenie swoich kwalifikacji zawodowych oraz poszerzanie wiedzy. Możliwość pracy z różnego rodzaju klientami jest też okazją do weryfikacji posiadanych umiejętności. Mediacja to rodzaj wywierania wpływu na drugiego człowieka, który można z powodzeniem stosować na wielu płaszczyznach pracy z klientem. Zarówno w obszarze edukacji, pracy z uczniami o specyficznych potrzebach edukacyjnych, jak i w obszarze rozwiązywania sporów. Na przykład rozumienie mediacji w ujęciu edukacyjnym (IE) jako sposobu na wzrost efektywności poznawczej pomaga dostrzec potencjał w stronach konfliktu podczas mediacji tradycyjnej. Z kolei potrzeba wypracowania rozwiązań, które będą korzystne w codziennym życiu dla uczestników mediacji tradycyjnej, przypomina o kryterium Transcendencji z IE (transferze wiedzy z „tu i teraz” na pozostałe sfery życia ucznia). Związki obu form mediacji są zatem bardzo silne. Techniki zbieżne. Skutek dla klientów? Profesjonalne podejście mediatora, które jest odpowiedzią na ich potrzeby.

Bibliografia

- Berk L.E., *Child Development* (7th ed), Pearson Education, Inc., Boston 2006.
- Decortis F. i in., New digital environments to support creativity: Exploring children in narrative activities and architects in design building, 2004, www.londonknowledge.ac.uk [dostęp: 24.03.2007].
- Faber A., Mazlish E., *Jak mówić, żeby dzieci się uczyły w domu i w szkole?* Media Rodzina, Poznań 2006.
- Fowler L.K., Encouraging creativity in children, “The Ohio State University Extension”, 1997, <http://ohioline.osu.edu> [dostęp: 24.03.2007].
- Feuerstein R., Lewin-Benham A., *What learning looks like*. New York and London: Teachers college, Columbia University, 2012.
- Gójska A. *Mediacje rodzinne*, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2014.
- Haynes J., *The Fundamentals of Family Mediation*, State University of New York Press, Albany 1994.
- Kozulin A., Presseisen B., Mediated Learning Experience and psychological tools: Vygotsky’s and Feuerstein’s Perspectives in a study of student learning, “Educational Psychologist”, 1995, 30(2), 67–75.

- NACCRRRA It's the doing that counts: Support children's creativity and expression, The Daily Parent, 2006, 44, www.ilchildcare.org [dostęp: 24.03.2007].
- National Network for Child Care, Good times being creative, 2004, www.nncc.org/series/good.time.creat.html [dostęp: 24.03.2007].
- Shamir A., Tzuriel D., Children's mediational teaching style as a function of intervention for cross-age peer-mediation, "School Psychology International", 2004, 25, 58–97.
- Shamir A., Tzuriel D., Guy R., Computer-supported collaborative learning: Cognitive effects of a peer mediation intervention, "Journal of Cognitive Education and Psychology", 2007, 6, 373–394.
- Todor O., Cognitive education and R. Feuerstein's concept on mediated learning, "International Conference Of Scientific Paper Afases Afases", 2014 Brasov, 22–24 May 2014.
- Troxell W., Why school should start later for teens. Wystąpienie TED ManhattanBeach California. Źródło internetowe: <https://www.youtube.com/watch?v=TS6lFDVR-3g> [dostęp: 10.06.2017].
- Tzuriel D. Mediated learning experience strategies and cognitive modifiability, "Journal of Cognitive Education and Psychology", 2013, 13, 59–80.
- Tzuriel D., Shamir A., The effects of peer mediation with young children (PMYC) on children's cognitive modifiability, "British Journal of Educational Psychology", 2007, 77, 143–165.
- Vedovelli C., Neuro-teaching in Primary School. The principles of Feuerstein's mediated learning integrated into school curriculum. European Conference on Education, Brighton, 2014
- Wygotsky L.S., *Problems of general psychology*, Plenum, New York 1978.
- Wygotsky L.S., *Thought and language*, MIT press., Cambridge 1986.